

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет
Кафедра географії України

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ
З КУРСУ “ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНИХ ЗВ’ЯЗКІВ УКРАЇНИ З
ДИДАКТИКОЮ”**

Львів – 2024

Рекомендовано до друку
Вченою радою географічного факультету
Протокол № 2 від 22 лютого 2024 р.

Уклала: кандидат географічних наук, доцент Склярська Оксана Ігорівна

Склярська Оксана. Методичні рекомендації до виконання практично-семінарських робіт з курсу “Географія міжнародних зв’язків України з дидактикою”. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2024. 50 с.

«Географія міжнародних зв'язків України з дидактикою» є вибірковою дисципліною циклу професійної та практичної підготовки, що викладається для студентів-бакалаврів III курсу спеціальності Середня освіта (Географія). Навчальний матеріал курсу розподілений на 3 змістових модулі. Загальна кількість годин – 120, з них 64 години аудиторних занять (32 год лекцій і 32 год практичних) та 56 год самостійної роботи. Обов'язковою для отримання заліку з курсу є виконання завдань практичних робіт та участь в обговоренні питань, що виносяться на семінарські заняття. Окрім закріплення знань, ці заняття орієнтовані на пошук студентами шляхів розв'язання суперечностей та проблем шляхом дискусій, організації наукових семінарів, групової роботи тощо. Окрім того, передбачено індивідуальний навчальний проект, який має характер наукової роботи.

Мета курсу: поглибити знання студентів про зовнішньоекономічне та зовнішньополітичне положення України, чинники, зміну обсягів та географію міжнародної торгівлі України товарами і послугами, сформувати у студентів розуміння поняття міжнародних відносин та їх видів, концептуальних засад методології міжнародних відносин, розкрити сутність проблем: політичної взаємозалежності держав; посилення геополітичного потенціалу України у світі; сировинної орієнтованості українського експорту та незбалансованості географічної диверсифікації експорту-імпорту, запропонувати шляхи подолання імпортової залежності держави від розвинутих країни Європи, виявити геополітичні наслідки зовнішньоекономічних відносин з державами-сусідами, позитивні та негативні сторони функціонування єврорегіонів на території України, подати методичні рекомендації щодо викладення відповідних тем для учнів, доповнення знаннєвого, діяльнісного та ціннісного компоненту теми “Україна в системі міжнародних економічних відносин” курсу географії для 10 класу та блоку “Економіка України в міжнародному поділі праці” географічного курсу для 11 класу “Географічний простір Землі”.

Головними завданнями навчального курсу є:

- 1) поглиблення знань з теоретичних засад міжнародних відносин;

2) одержання та фаховий географічний аналіз відомостей про міжнародну торгівлю України товарами-послугами, зовнішні інвестиції в економіку України, міжнародний туризм, міждержавні фінансово-кредитні операції;

3) оволодіння уміннями та навичками наукового аналізу глобальних економічних процесів та явищ, встановлення зв'язків між обсягами міждержавного торгівельного обороту, їх збалансованістю та геополітичними взаємовпливами держав;

4) уміння критичного оцінювання географічної диверсифікованості зовнішніх зв'язків України;

5) вивчення особливостей подання відповідних тем згідно навчальної програми у шкільному курсі географії, доповнення дидактичних засад організації навчання в школі.

Після вивчення курсу студенти *повинні знати*:

- сутність поняття “зовнішні зв'язки”, зміст та форми зовнішньоекономічних відносин;

- характерні ознаки політико-географічного, зовнішньоекономічного положення України;

- фактори та географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами та послугами;

- тенденції зміни обсягів міждержавних економічних оборотів України;

- географічну структуру міжнародного туризму, стратегічне значення для України міжнародної торгівлі транспортними послугами;

- географічну структуру інвестицій України;

- місце України в процесах міжнародної трудової міграції;

- аспекти співробітництва України з міжнародними організаціями.

Вивчення курсу передбачає вироблення таких *умінь*:

- аналізувати вплив географічної структури зовнішньої торгівлі та інвестицій України на її геополітичні відносини в світі;

- працювати з науковими, статистичними матеріалами з відповідної тематики;
- визначати місце України у міжнародному поділі праці;
- аналізувати причини та шляхи вирішення проблем сировинної орієнтованості українського експорту та географічної спрямованості на країни третього світу;
- розробляти конспекти уроків, пропонувати нові методи в процесі вивчення тематики міжнародних зв'язків в школі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Міжнародні зв'язки як суспільне явище. Форми міжнародних зв'язків України

Тема 1. Міжнародні зв'язки: зміст і форми

Сутність поняття “міжнародні зв'язки”, їх дослідження різними науковими дисциплінами. Тракткування сутності міжнародних відносин в рамках різних наукових шкіл. Особливості міжнародних зв'язків. Учасники міжнародних відносин.

Міжнародні зв'язки держави — це взаємообмін з країнами світу продуктами матеріального виробництва, енергією, послугами, інформацією на основі міжнародного поділу праці, а також співробітництво політичних органів, спрямоване на ефективне розв'язання глобальних проблем людства, розширення особистих контактів громадян.

Особливості міжнародних зв'язків:

- 1) тривалість в часі;
- 2) просторовість;
- 3) поліцентризм (відсутність легальної монополії на владу);
- 4) складність;
- 5) системність, цілісність;
- 6) глобальність;
- 7) взаємозалежність між внутрідержавними і міжнародними відносинами;

8) культурний плюралізм.

Сучасними тенденціями міжнародних відносин є:

-“інтернаціоналізація” – процес територіальної, соціальної, господарської і політичної інтеграції. Інтернаціоналізація як явище сучасного міжнародного життя породжує самостійні, стійкі, існуючі та діючі в багатьох аспектах вже автономно від держави форми міжнародних взаємодій (союзи, угоди і організації);

-глобалізація. Одним із проявів глобалізації з кінця 60-х років ХХ ст. стало явище наддержавності: поява в одній або кількох галузях та напрямках глобальної діяльності держав;

-створення в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. штучного середовища для проживання людини – техносфери;

- формування концентричних кіл з країн та регіонів навколо центрів техносфери (США, Японія і т.д.), які виконують функції підтримки і забезпечення сировиною, кадрами, зонами для розміщення великих мас виробництва, в тому числі і шкідливого для населення;

- розпад авторитарних форм, витіснення їх політичною демократією, автономіями і самоуправлінням.

Суб'єктами міжнародних відносин є держави, ТНК, групи людей – етнічні, релігійні, професійні та інші, юридичні особи, рідше – фізичні особи, що представляють групові інтереси.

Семінарське завдання № 1

Міжнародні зв'язки: зміст і форми

1. Сутність поняття “міжнародні відносини”.
2. Тракткування сутності міжнародних відносин в рамках різних наукових шкіл.
3. Особливості міжнародних відносин.
4. Сучасні тенденції міжнародних відносин.
5. Учасники міжнародних відносин.

Запитання

1. В яких просторових межах реалізуються міжнародні зв'язки?
2. Наведіть приклад з відомих Вам прикладів міжнародної взаємодії, який свідчить про системність міжнародних відносин?
3. Які протилежні процеси є основними тенденціями сучасних міжнародних відносин?
4. Чи можна вважати Україну сировинною базою центрів техносфери?

Питання для дискусії:

1. Чи існує у сучасному світі глобальна геополітична централізація?
2. Чи можуть існувати у сучасному світі порядку ізольована держава?
3. СРСР розпався, тому що був ізольованою державою: так чи ні?
4. Чи можна вважати, що в глобальному масштабі міжнародні відносини зазнали суттєвих змін у зв'язку з російською агресією в Україні? Які саме зміни відбулися?

Література:

1. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Кондор, 2019. 263 с.
2. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 612 с.
3. Міжнародна економіка : навчальний посібник /за заг. ред. С. М. Макухи. Харків : Право, 2019. 192 с.
4. Мальський М. З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник // М. З. Мальський, М. М. Мацяк. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
5. Передрій О. С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ : Знання, 2020. 263с.

6. Романчиков В. І., Романенко І. О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2018. 255 с.
7. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство: кол. монографія / За ред. І. М. Посохова, П. Г. Перерви, О. Д. Матросова, В. Г. Дюжева, В. О. Матросової. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – 450 с.
8. Школа І.М., Козменко В. М., Бабінська О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Чернівці : Книги-XXI, 2020. 544 с.
9. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Підручник Київ: Либідь, 2018. 408 с.

Тема 2. Теорії міжнародних відносин

Класична школа теорії міжнародних відносин: теорія ідеалізму, політичний реалізм, неореалізм та неолібералізм. Теорія біхевіоризму (модернізму): системні теорії міжнародних відносин, теорії зв'язку, факторні теорії, раціоналізм та рефлексіонізм. Теорія міжнародного середовища: географічний детермінізм та геополітика, расово-антропологічні теорії, цивілізаційні теорії.

Семінарське заняття № 2

Теорії міжнародних відносин

1. Класична школа теорії міжнародних відносин.
2. Теорії біхевіоризму.
3. Теорії міжнародного середовища.

Запитання

1. Охарактеризуйте основні принципи класичної школи теорії міжнародних відносин.
2. Порівняйте ідеалістичні та неоліберальні теорії міжнародних відносин.
3. Назвіть причини модерністської критики теорії класичної школи. Поясніть вимогу формулювання емпіричної теорії міжнародних відносин.

4. Назвіть відмінності цивілізаційних теорій від концепцій класичної школи.

Література

10. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Кондор, 2019. 263 с.
11. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 612 с.
12. Міжнародна економіка : навчальний посібник /за заг. ред. С. М. Макухи. Харків : Право, 2019. 192 с.
13. Мальський М. З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник // М. З. Мальський, М. М. Мацяк. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
14. Передрій О. С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ : Знання, 2020. 263с.
15. Романчиков В. І., Романенко І. О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2018. 255 с.
16. Школа І.М., Козменко В. М., Бабінська О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Чернівці : Книги-XXI, 2020. 544 с.
17. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Підручник Київ: Либідь, 2018. 408 с.

Тема 3. Структура міжнародних зв'язків

Класифікація міжнародних зв'язків за різними критеріями. Зовнішньополітичні відносини. Міжнародні економічні відносини. Міжнародні культурні відносини. Інформаційні відносини. Форми міжнародних економічних відносин: торгівля товарами, надання послуг, інвестиційні операції, міжнародна трудова міграція, міжнародний туризм.

Зовнішні зв'язки мають розгалужену структуру.

За змістом, характером, предметами обміну поділяються на політичні, економічні, наукові, культурні, інформаційні, воєнні, екологічні, релігійні, гуманітарні відносини, особисті стосунки громадян.

За часовою тривалістю: тимчасові чи довготривалі; постійні чи епізодичні.

За територією: з країнами Європи, Азії, Америки тощо.

За рівнем розвитку країн: з розвиненими країнами і країнами, що розвиваються тощо).

Зовнішньоекономічна діяльність, тобто міжнародний обмін товарами й послугами, належить до числа найбільш давніх форм міжнародних відносин.

Форми зовнішніх економічних зв'язків різноманітні:

1) Зовнішня торгівля. Найбільш істотною характеристикою торгівлі є товарообіг — обіг товарів, який забезпечує рух товарних мас зі сфери виробництва до сфери споживання. Для будь-якої країни дуже важливим є співвідношення суми експорту та імпорту — зовнішньоторговельне сальдо.

2) Міжнародна спеціалізація і кооперування виробництва, в т.ч. науково-технічна співпраця, яка може набувати наступних форм:

1) експорт продукції, що репрезентує досягнення науково-технічного прогресу;

2) кооперація країн у створенні нової техніки й технології з подальшим її впровадженням та використанням-

3) спорудження за рубежем заводів "під ключ" або експорт комплексного обладнання при виробництві нової техніки;

4) модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів;

5) оренда нового обладнання — лізинг

6) технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій;

7) обмін передовим технічним досвідом;

8) спільні конференції, симпозиуми, публікації, координація та кооперація наукових досліджень;

9) технічна допомога при опануванні нових виробництв.

10) науково-технічна співпраця у галузі навчання та підвищення кваліфікації наукових кадрів.

3) Експорт та імпорт капіталів і робочої сили.

4) Надання та одержання послуг (виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортне- чи імпоротно-посередницьких, юридичних). До них відносяться: міжнародний та транзитний

транспорт, іноземний туризм, послуги банків та страхових компаній, послуги охорони здоров'я, навчання, торговельно-технічна діяльність тощо. Провідну роль у наданні послуг (80%) відіграють розвинені країни.

"Інжиніринг" — це торгівля інженерно-консультаційними послугами, надання послуг виробничого, комерційного та наукового характеру.

Найбільшого розвитку інжиніринг одержав у галузі капітального будівництва. Провідними експортерами цього виду послуг є фірми США, Канади, Великобританії, Франції, ФРН та Японії. Сюди входить проектування об'єкту, вивчення ринку, установка та випробування обладнання, набір та підготовка кадрів, послуги з реалізації продукції, сприяння в організації реклами, розробка методів утилізації відходів тощо.

5) Міжнародне спільне підприємництво, сумісне будівництво підприємств, науково-технічне співробітництво.

Спільне підприємництво — порівняно розповсюджена форма зовнішньоекономічної діяльності. Окрім економічних вигод у вигляді отримання інвестицій або нових технологій, спільне підприємництво пом'якшує й політичні проблеми, бо країна, що вклала капітал в економіку іншої країни, буде зацікавлена у сталості. Сфера діяльності спільних підприємств в Україні — будівництво, туризм, торгівля, посередницькі послуги, промислове виробництво.

6) Валютні та фінансово-кредитні відносини.

7) Іноземний туризм.

8) Проведення на комерційній основі виставок, ярмарків, торгів, аукціонів тощо.

Запитання

1. За якими ознаками класифікують міжнародні зв'язки?
2. Якими основними показниками визначають обсяги зовнішньоторговельних операцій?
3. Наведіть відомі Вам приклади надання послуг інжинірингу вітчизняним підприємствам та експортування аналогічних послуг Україною?

4. Чи можна ототожнювати зовнішньополітичні відносини з міжнародними?

5. Чи можна відносини міжнародну трудову міграцію до поняття «торгівля послугами»?

Література

1. Барановський М. О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2009. 396 с.
2. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Кондор, 2019. 263 с.
3. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 612 с.
4. Міжнародна економіка : навчальний посібник /за заг. ред. С. М. Макухи. Харків : Право, 2019. 192 с.
5. Мальський М. З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник // М. З. Мальський, М. М. Мацяк. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
6. Передрій О. С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ : Знання, 2020. 263с.
7. Романчиков В. І., Романенко І. О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2018. 255 с.
8. Склярська О. І. Текст лекцій зі спецкурсу “Географія міжнародних зв’язків України”/ О. І. Склярська. – Львів, ЛНУ імені І. Франка, 2014. – 80 с.
9. Школа І.М., Козменко В. М., Бабінська О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Чернівці : Книги-XXI, 2020. 544 с.
10. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Підручник Київ: Либідь, 2018. 408 с.
11. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник. Львів, Світ, 2006. – 320 с.

Тема 4. Зовнішньополітичні відносини України та дидактичні аспекти вивчення проблематики в шкільному курсі географії

Україна в політичному світопросторі. Утвердження України у світі. Сучасні зв'язки з державами та міжнародними організаціями. Політичні суперечності. Сусідське політичне положення України. Геополітика України. Вивчення політичних зв'язків України з державами світу, геополітичного та політико-географічного становища України в шкільному курсі географії для 9-11 класів.

Семінарське заняття № 3

Зовнішньополітичні відносини України

1. Політико-географічне та геополітичне положення України.
2. Утвердження України у світі. Зміцнення позицій України на міжнародній арені.
3. Геополітичний потенціал сучасної України.
4. Сучасна зовнішня політика України.
5. Україна в геополітичних концепціях сусідніх держав.
6. Зовнішньополітична підтримка України державами світу під час повномасштабної війни, анексії і окупації українських територій росією.
7. Змістовий блок тем шкільних курсів географії щодо вивчення проблематики міжнародних політичних зв'язків України. Методики та технології навчання.

Запитання

1. Охарактеризуйте зміну геополітичного положення України протягом 1990-2012 років.
2. Які основні негативні риси політико-географічного розташування України.
3. Якими є геополітичні інтереси сучасної України?
4. З якими державами в Україні існують територіальні суперечності?

5. Вступ України до ЄС та НАТО слід розглядати як єдиний шлях її поступального розвитку, що принесе позитивні перспективи зростання?

6. Яке місце займає Україна російських геополітичних доктринах?

Література

1. Андрущенко С. В. Україна у сучасному геополітичному середовищі. – к., 2005. - 288 с.

2. Бжезінський З. Україна в геостратегічному контексті. – К., 2006. - 104 с.

3. Безуглий Географія (рівень стандарту): підр. для 10 класу закл. Заг. сер. Освіти. Київ: Генеза, 2018. 198 с.

4. Гільберг Т.Б., Савчук І. Г., Совенко В. В. Географія 10 клас (рівень стандарту): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. 2018. 240 с.

5. Гвоздь В. І. Україна і світ: геополітичні підсумки 2019 року // БІНТЕЛ. Журнал геополітичної аналітики, 2019. № 4. С. 4 – 37.

6. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Кондор, 2019. 263 с.

7. Дністрянський М. С. Геополітика: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. – 2015. 436 с.

8. Дністрянський Мирослав: Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України. Монографія. Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.

9. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту): підр. Для 11 класу закл. Заг. Серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2019. 176 с.

10. Методичні рекомендації щодо викладання географії у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-geografiyi-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/>

11. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 612 с.
12. Міжнародна економіка : навчальний посібник /за заг. ред. С. М. Макухи. Харків : Право, 2019. 192 с.
13. Мальський М. З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин : підручник // М. З. Мальський, М. М. Мацях. – Київ: Знання, 2007. – 462 с.
14. Передрій О. С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ : Знання, 2020. 263с.
15. Романчиков В. І., Романенко І. О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2018. 255 с.
16. Політична географія та геополітика// за ред. Яценка Б. П. К., 2008. 255 с.
17. Федун-“Полтава” П. Концепція самостійної України. Львів, 2008-720 с.
18. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Підручник Київ: Либідь, 2018. 408 с.
19. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Львів, 2003. - 444 с.

Тема 5. Україна в міжнародному поділі праці

Проблеми розвитку України в рамках світового господарства. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України. Розвиток виробництва і послуг.
Випереджувальне завдання:

Систематизувати вже відомі відомості щодо темпів розвитку і експортної спроможності головних галузей господарства України – ПЕК, машинобудування, хімічної промисловості, сільського господарства, легкої, харчової промисловості, послуг.

Семінарське заняття № 4

Складові економічного потенціалу України

1. Економічний потенціал України: кількісні та якісні оцінки.
2. Суспільно-географічні чинники економічного розвитку України.

3. Основні галузі господарства: тенденції розвитку та сучасний стан.
4. Економічний потенціал регіонів України: коротка порівняльна характеристика.

Запитання

1. Які тенденції притаманні сучасному міжнародному поділу праці?
2. Якою є спеціалізація України на міжнародному ринку? Чому вона має переважно сировинну спрямованість?
3. Якою була частка України в загальносоюзному експорті? Чи можна вважати, що в межах СРСР Україна була учасником МПП?
4. Які особливості експортної спроможності окремих регіонів України? В чому причини територіальних диспропорцій?

Література:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2018. 376 с.
2. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. Національна економіка України: Навч. посібн. –Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2020.
3. Передрій О. С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ : Знання, 2020. 263с.
4. Романчиков В. І., Романенко І. О. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2018. 255 с.
5. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Підручник Київ: Либідь, 2018. 408 с.

Тема 6. Міжнародна торгівля товарами

Товарообмінні операції України. Чинники товарних пропозицій та попиту України. Компонентна структура торгівлі товарами. Географічна структура торгівлі товарами. Обсяги експорту-імпорту товарів регіонів України.

Міжнародна торгівля характеризується *системою показників*, які відображають різноманітні аспекти функціонування та розвитку торговельних відносин між країнами світової співдружності. Показники групуються: за напрямками руху товарів, за обсягом, за динамікою і результативністю.

Показники, що характеризують *напрямок руху* товарів:

- експорт та імпорт;
- реекспорт, тобто вивезення раніше ввезених товарів, які не піддавалися переробленню;
- реімпорт, тобто ввезення раніше вивезених товарів, які не піддавалися переробленню.

Показники, що характеризують *обсяг торгівлі* в грошовому вираженні:

- зовнішньоторговий оборот, тобто сукупний обсяг експорту-імпорту за певний період, як правило, за рік;
- фізичний обсяг торгівлі, тобто оцінка експорту й імпорту в постійних цінах в межах одного періоду, як правило, року;
- генеральна торгівля, тобто вартість зовнішньоторгового обороту і вартість транзитних товарів;
- спеціальна торгівля, тобто чистий зовнішньоторговий оборот (ввезена або вивезена продукція).

Структура зовнішньої торгівлі України зумовлена спеціалізацією її економіки. В 1997 р. у структурі експорту переважали чорні метали та вироби з них (38% всього експорту України у 1997 р.), продовольчі товари (більше ніж 9%), руди і мінеральне паливо (8%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 10%) та машинобудування (майже 13%). В імпорті переважали мінеральне паливо (майже 46% усього імпорту), реактори ядерні, котли і устаткування для електроенергетики (більше ніж 11%), продукція інших галузей машинобудування (майже 9%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 8%) та ін. Головним експортером і на сьогодні залишається чорна металургія, яка більшою мірою, ніж інші галузі, орієнтована на західні ринки. У 2005 році частка чорних металів в структурі експорту впала до 33, а в 2010 до 31 %, хімічної промисловості – з 10 до 6,4%, водночас загальна частка імпорту

мінерального палива дещо зросла (48%), продукції хімічної промисловості зменшилась (табл. 1).

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі, 2010, 2022 рр.

Товари	Частк		Частк	
	а	в а	в ка	в а
	експорти,	експорти,	імпорти,	імпорти,
	2010 р.	2022 р.	2010 р.	2022 р.
Продукти рослинного походження з них:	1,6	30,5	2,2	3,5
<i>Жири та олії</i>	5	13,5	0,7	0,5
<i>Зернові продукти</i>	6,7	20,6	0,4	0,3
Готові харчові продукти	5,0	5,7	4,2	4,8
Нафта і продукти її перегонки	6,9	2,4	32,2	23,2
Продукти хімічної промисловості	6,4	2,9	11,1	11,2
Чорні метали	31	10,5	3,1	1,7
Машини, механічне обладнання	11,2	8,5	12,8	16,6
електрообладнання				
Природний газ	17,0	15,4

Практична робота № 1

Міжнародна торгівля України товарами: географічна структура

1. За даними Держкомстату щодо зовнішньоторговельної діяльності України, побудуйте кругові діаграми географічної структури українського експорту та імпорту товарів за результатами 2022 року та 2023 року.

2. Побудуйте картограму розподілу обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України за 2023 р.

3. Як і чому змінилась географічна структура української зовнішньої торгівлі впродовж останніх 6 років? Які держави світу є стратегічними торговельними партнерами України?

Таблиця 2

Динаміка показників зовнішньої торгівлі товарами України (2002-2022 рр.)

рік	Зовнішньо-торговельний оборот	Експорт товарів та послуг	Імпорт товарів та послуг	Сальдо зовнішньої торгівлі
2002	40 181	22 012	18 169	3 843
2003	51 807	27 328	24 479	2 849
2004	69 035	37 980	31 055	6 925
2005	79 498	40 422	39 076	1 346
2006	94 628	45 874	48 754	-2 880
2007	123 938	58 287	65 651	-7 364
2008	170 746	78 744	92 002	-13 278
2009	99 911	49 301	50 610	-1 309
2010	129 378	63 190	66 188	-2 998
2011	170 962	82 107	88 855	-6 748
2012	173 701	82 337	91 364	-9 027
2013	162 721	78 148	84 574	-6 425
2014	126 224	65 423	60 802	4 621
2015	89 231	46 648	42 584	4 065
2016	89 433	44 885	44 548	337
2017	107 285	52 330	54 955	-2 625
2018	122 142	59 195	62 947	-3 752
2019	132 609	65 298	67 312	-2 014
2020	118 340	59 042	59 298	-255

2021	140 905	68 062	72 843	-4 754
2022	99 370	44 135	55 295	-11 160

Запитання

1. Якими показниками оперують при визначенні обсягів міжнародної торгівлі?
2. Які зовнішні фактори гальмують зовнішньоторговельні відносини України?
3. Які галузі формують український експорт?
4. Які позитивні тенденції в зміні географічної структури зовнішньої торгівлі простежують протягом останніх 10 років?
5. Які політико-адміністративні важелі можуть сприяти збільшенню обсягів зовнішньоторговельного обороту України?
6. Які географічні вектори зовнішньої торгівлі є стратегічними для України на сучасному етапі?

Література

1. Григорова-Беренда Л. І. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник / Л. І. Григорова-Беренда, М. В. Шуба. – 2-ге вид., випр., перероб. і доп. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 136 с.
2. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 600 с.
3. Лещук, І. Географія зовнішньоекономічних зв'язків України та країн Європейського Союзу / Ірина Лещук, Іван Ровенчак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія. - 2018. - Вип. 1 (44). - С. 45–51.
4. Склярська О. І. Текст лекцій зі спецкурсу “Географія міжнародних зв'язків України”/ О. І. Склярська. – Львів, ЛНУ імені І. Франка, 2014. – 80 с.

5. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. Вип. 36. 2009. С. 271-281.
6. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник. К.: Кондор Видавництво, 2016. 249 с.
7. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2019 році. Київ, 2020. 60 с.
8. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. К, 2002. 470 с.
9. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Семінарське заняття № 5

Проблеми незбалансованості компонентної структури зовнішньої торгівлі України

1. Компонентна структура зовнішньої торгівлі України у 90-х рр.
2. Сучасна компонентна структура зовнішньої торгівлі України.
3. Основні тенденції динаміки компонентної структури зовнішньої торгівлі
4. Диспропорції у галузевій структурі українського експорту: причини та шляхи подолання.
5. Диспропорції у галузевій структурі українського імпорту: причини та шляхи подолання.

Запитання

1. Якою з точки зору ефективності є структура українського експорту?
2. Чому в українському імпорті переважають товари, які можуть вироблятися в достатній кількості у нас?

3. Назвіть причини того явища, що експорт України має переважно сировинну спрямованість?
4. Чому стабільно зменшується експорт товарів хімічної промисловості?
5. Чому така висока частка в імпорті України припадає на енергоносії?

Література:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2018. 376 с.
2. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 600 с.
3. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. Вип. 36. 2009. С. 271-281.
4. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник. К.: КондорВидавництво, 2016. 249 с.
5. Рамберг Я. Міжнародні комерційні трансакції : пер. з англ. К. : ЗЕД, 2012. 624 с. 9. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості: монографія . Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2018. 412 с..
6. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. К, 2002. 470 с.
7. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Тема 7. Міжнародна торгівля послугами

Компонентна структура торгівлі України послугами. Обсяги експорту-імпорту послуг регіонів України. Стратегічне економіко-географічне положення України як чинник торгівельних операцій України транспортними послугами. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами. Україна в процесах міжнародної трудової міграції. Міжнародний туризм.

Експорт послуги означає надання її іноземцю, тобто нерезиденту, навіть якщо він перебуває на митній території країни. Понад 50% вартісного обсягу експорту послуг припадає на міжнародний транспорт і міжнародні приватні (туризм) та ділові (відрядження) поїздки. Майже 75% вартісного обсягу послуг експортується розвинутими країнами, приблизно 24% країнами з перехідною економікою і країнами, що розвиваються, та 1% - міжнародними організаціями.

Роль України в міжнародній торгівлі послугами невелика. В кінці 90-х років ХХ століття експорт послуг становив майже 5 млрд. доларів за рік. З них понад 55% припадало на трубопровідний транспорт. При цьому понад 70% загального обсягу послуг надавалось країнам колишнього СРСР, і передусім Росії.

На торгівлю послугами припадає 11,3% усього зовнішньоторгівельного обороту України. Деяке сповільнення обороту відбулося у 1996-2001 рр. У 2007 році експорт послуг перевищив їх імпорт більше як у 1,8 раза. Хоча ще у 2000 році експорт переважав імпорт у 3 рази. Найбільша частка- 67,5% українського експорту належить транспортним послугам, проте їх частка зменшилась порівняно з 2003-2004 рр. що пов'язано зі зростанням комп'ютерних, страхових, ділових та інших послуг. На трубопровідний транспорт припадає 27% усього експорту послуг, залізничний 14%, повітряний 10%. До 2009-2010 року частка транспортних послуг і надалі зростає до 70,8%, тоді як на різні ділові, професійні і технічні послуги припадає 12,6%.

Найбільшу частку в загальному обсязі українського імпорту послуг становили транспортні (21%), фінансові (20,4%), різні ділові, професійні і технічні (16,3%) і державні послуги, які не внесені до інших категорій (13%). Імпорт послуг з країн СНД склав 16,4% загального обсягу імпорту, з країн Європейського Союзу - 53,2%.

Практична робота №2

Зовнішня торгівля України послугами

1. Використовуючи офіційні дані Держкомстату щодо зовнішньоекономічної діяльності України, побудуйте картосхему

“Територіальні відмінності обсягів експорту-імпорту послуг в Україні (2022)”. Назвіть причини такої регіональної диференціації.

2. Проаналізуйте компонентну структуру експорту-імпорту послуг України.

Запитання

1. Які держави світу є найбільшими постачальниками та найбільшими споживачами послуг? Чому?

2. Яка компонентна структура торгівлі послугами України?

3. Чому на сьогодні не достатньо використовується транзитний потенціал України?

4. Чи може бути Україна експортером фінансових, будівельних послуг?

5. Чи збалансованою є географічна структура експорту-імпорту послуг Україною?

6. Які саме транспортні послуги найбільшою мірою надає та які споживає Україна?

7. Яким країнам екпортуєються українські фінансові та ділові послуги?

Література

1. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 600 с.
2. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. Вип. 36. 2009. С. 271-281.
3. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник. К.: Кондор Видавництво, 2016. 249 с.
4. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. К, 2002. 470 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Практична робота № 3

Географічна структура інвестиційних операцій України

1. На основі офіційних даних Держкомстату, графічно відобразіть географічну структуру інвестиційних операцій України 2022 року. Поясніть, чому саме зазначені країни є головними партнерами України по взаємних інвестиційних надходженнях?
2. Побудуйте картосхему із зображенням територіального розподілу зовнішніх інвестицій за регіонами України (за найновішими даними Державного комітету статистики www.ukrstat.gov.ua). Проаналізуйте виявлені міжобласні відмінності інвестиційних операцій.
3. Як змінились обсяги та географія інвестиційних надходжень в Україну протягом 1990-2000-х років?

Запитання

1. За якими критеріями класифікують інвестиції?
2. Які фактори та умови не сприяють залученню зовнішніх інвестицій в економіку України?
3. Які ризики існують в Україні для іноземних інвесторів?
4. Чому лєвова частка інвестицій надходить з Кіпру?
5. Які міжрегіональні відмінності інвестиційних надходжень Україні і чим вони пояснюються?

Література

1. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 600 с.
2. Маслій, В. Статистичний аналіз географічної структури прямих іноземних інвестицій в Україну [Текст] / Вадим Маслій, Святослав Питель // Вісник економіки. – 2021. – № 2. – С. 160-175.
3. Прицюк Н. І. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України / Вісник Львівського у-ту. Серія географічна. Вип. 36. 2009. С. 271-281.

1. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник. К.: КондорВидавництво, 2016. 249 с.
2. Рамберг Я. Міжнародні комерційні трансакції : пер. з англ. К. : ЗЕД, 2012. 624 с. 9. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості: монографія . Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2018. 412 с.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. К, 2002. 470 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Семінарське заняття № 6 (підсумкове)

Перспективи гармонізації та збалансування зовнішньоекономічних зв'язків України

Студенти отримали випереджувальні завдання:

1. Підготувати коротке інформаційне повідомлення про події, виявлені факти щодо зовнішніх економічних зв'язків України протягом останнього місяця за даними ЗМІ (друкованих чи електронних).
2. Здійснити контент-аналіз одного з суспільно-політичних, економічних чи інших видань по темі «Зовнішні економічні зв'язки».

Джерела: журнали «Політика і час», «Регіональна економіка», «Кореспондент», «Універсум», «Країна» та ін., а також газетні видання України.

Навчальний проект

Для індивідуального виконання за підсумками вивчення матеріалу двох перших змістових модулів студентам пропонується здійснити аналіз зовнішніх зв'язків області України (на вибір), аналізуючи:

- 1) географічний потенціал області у загальнодержавному масштабі,
- 2) участь області у транскордонному співробітництві,
- 3) зовнішні торгівлю товарами і послугами, її товарну структуру та напрямки,
- 4) інвестиційні надходження.

5) У висновках подати рекомендації щодо інтенсифікації зовнішніх зв'язків області.

Тестові завдання (приклад тесту)

1. *Географічність* поняття “міжнародних відносин” визначається наступними ознаками:

міжнародні зв'язки реалізуються в географічному просторі, мають властивість територіальності

відбуваються під впливом географічних чинників

поняття відносин, зв'язків між державами (просторами) містить просторові відношення, потік інформації, товарів, людей в просторі-часі

міжнародні відносини вивчаються виключно географічною наукою

2. *Поняття “міжнародних відносин” ввів у науку*

Дж. Бенгам

Е. Кант

Н. Спайкмен

Р. Гартшорн

3. *Відповідно до теоретичних основ школи “політичного реалізму”, міжнародні відносини – це*

відносин між особами, що представляють різні держави

сфера боротьби держав за силу, владу і вплив

сукупність фактичних стосунків між їх учасниками, що охоплюють найрізноманітніші форми

взаємообмін продуктами матеріального виробництва

4. *Для міжнародних відносин характерні такі особливості*

протяжність (тривалість) в часі

просторові координати

відсутність легальної монополії на владу

відсутність ознак системності

автономність внутрідержавних і міжнародних відносин

5. *Сучасними тенденціями міжнародних відносин є*

інтернаціоналізація” глобалізація

регіоналізація і просторовість

стирання етнічних меж і ускладнення

поєднаність процесів інтеграції і диференціації

6. *Суб'єктами міжнародних економічних зв'язків є*

соціальні групи

банки

міжнародні політичні організації

ТНК

торгові компанії

виробники

7. *Лізинг – це*

обмін товарами і послугами між державами

послуга щодо технічного забезпечення будівельних операцій

оренда технічного обладнання

технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій

модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів

8. *Інжиніринг – це*

обмін товарами і послугами між державами

послуга щодо технічного забезпечення будівельних операцій

оренда технічного обладнання

технічне навчання персоналу країн-імпортерів технологій

надання послуг виробничого, комерційного та наукового характеру

модернізація об'єктів за участю закордонних партнерів

9. *Сучасній міжнародній спеціалізації характерні такі тенденції*

«традиційна» спеціалізація розвинених країн на експорті промислових
товарів

спеціалізація розвинутих країн на експорті сировини та імпорті готових
виробів

внутрішньогалузева та подетальна спеціалізація окремих країн

зустрічні потоки, що складаються з продукції одних і тих самих галузей,
яка відрізняється одна від одної якістю

зменшення переліку галузей спеціалізації усіх країн світу

10. *Вкажіть чинники, що визначили МПП України*

розміри території

чисельність населення

абезпеченість корисними копалинами і енергетичними ресурсами

грунтово-кліматичні умови

політика радянського Союзу

ефективні реформи в 90-х роках

11. *Галузями спеціалізації України в МПП є*

промислове устаткування, магістральні тепловози, трактори, екскаватори

продукція чорної металургії

продукція точного машинобудування

одяг, взуття

хімікати

12. *Вкажіть показники, що характеризують напрям руху товарів*

експорт та імпорт

зовнішньоторговий оборот

фізичний обсяг торгівлі

реекспорт, реімпорт

13. *Розташуйте товари за часткою в експорті Україною*

чорні метали

механічне обладнання, електрообладнання

нафта і продукти її перегонки

продукти хімічної промисловості

продукти рослинного походження

14. *Торгівельне сальдо України товарами є додатнім з такими країнами*

Азербайджан, Вірменія, Молдова, Словаччина

Грузія, Білорусь, Угорщина, Молдова

Молдова, Росія, Білорусь, Польща

Молдова, Польща, Вірменія, Словаччина

15. *До факторних послуг належать*

роялті

ліцензійні платежі

робоча сила

транспорт

подорожі

16. Абсолютна більшість експортованих Україною послуг припадає на страхування, банківські послуги

транспорт і транзит

іноземний туризм

освітні, медичні послуги

інформаційні послуги, зв'язок

17. Розташуйте держави Європи за показником експорту товарів з України в порядку спадання

Росія

ФРН

Італія

Угорщина

Словаччина

Швейцарія

Швеція

18. Інвестиційні надходження в економіку України гальмують такі чинники

політична нестабільність

надто повільний поступ в напрямку євроатлантичних структур

рейдерство

корупція

недосконала податкова і судова система

відсутність цікавих для іноземців секторів для інвестування

19. Найбільшою популярністю в іноземних інвесторів користуються сектор економіки України

промисловість

сільське господарство

фінансова сфера

20. Найбільшу частку в українському імпорті послуг займають

Транспортні

Ділові, професійні

Фінансові

іноземний туризм

освітні, культурні

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Зовнішні зв'язки України зі світорегіонами, державами та міжнародними організаціями

Тема 9. Зв'язки України з державами-сусідами

Сусідське політико- та економіко-географічне положення України. Проблеми міждержавного співробітництва України та Росії. Перспективи розширення зв'язків України з Польщею. Пріоритети міжнародного співробітництва з Білоруссю, Угорщиною, Словаччиною, Румунією, Молдовою. Відносини з сусідніми державами в умовах анексії Криму, окупації українських територій Донбасу і повномасштабної вторгнення Росії.

Практична робота № 4

Зовнішньоторговельні операції України з сусідніми державами

1. Порівняйте динаміку обсягів експорту та імпорту товарів України з сусідніми державами у 2014 і 2022 рр., а також розрахуйте коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі України з кожною державою. З якими з сусідніх держав Україна є взаємозалежною в поставках стратегічних товарів і послуг і яких саме?
2. Відобразіть динаміку зовнішньоторговельного сальдо України з сусідніми державами впродовж 2012-2022 рр.
3. Вкажіть проблеми та перспективи міждержавного співробітництва України з однією зі сусідніх держав (на вибір).

Запитання

1. Які позитивні риси сусідського економіко-географічного положення України?
2. Які з сусідніх держав є найбільшими торговельними партнерами України?
3. Чому частка країн-сусідів в структурі зовнішньої торгівлі України зменшилась?
4. В економіку яких областей України надходять інвестиції з Польщі?
5. Які пріоритетні питання у співпраці України з Угорщиною?
6. Які товари експортує Україна до держав сусідів?
7. Як військова агресія росії проти України вплинула на двосторонні відносини з державами-сусідами?

Література

1. Мунін Гю Паров Д. Україна і Республіка Болгарія: потенціал і розвиток торгово-економічних відносин // Економіст. – 2003. - №8. – С.49-51.
2. Пирожков С. І. Актуальні питання міжрегіонального і прикордонного співробітництва України і Росії// Стратегічна панорама. – 2001. - №3-4. – С. 55-65.
3. Роздієвський О. Інтеграція України у світову економіку і взаємовідносини з Росією// Економіст. – 2003. - №4. – С. 72-78.
4. Стецький В., Федунь О. Центральна Європа: суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток: текст лекцій. – Львів: Простір М., 2003. – 83 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Тема 10. Співробітництво України з державами Європи

Політичне співробітництво України у європейському просторі. Компонентна і географічна структура зовнішньої торгівлі України з Європою. Співробітництво України з найбільш розвинутими державами Європи. Найбільші торговельні партнери України в європейському просторі. Україна та держави Центральної Європи: пріоритети співпраці. Торговельні операції з

країнами Південної та Північної Європи. Проблеми збалансування зовнішніх зв'язків України з державами Європи. Шляхи розширення зовнішніх зв'язків з європейськими державами.

Семінарське заняття №7

Співробітництво України з державами Європи

1. Тенденції розвитку співробітництва України з державами Європи.
2. Економічна і політична співпраця України з найбільш розвинутими державами Європи (ФРН, Великобританією, Францією).
3. Співробітництво України з найбільш розвинутими державами Європи.
4. Торговельні операції України з державами Центральної Європи (Чехією, Австрією, Польщею, Словаччиною, Угорщиною).
5. Співробітництво України з Італією і Іспанією
6. Зв'язки України з малими карликовими державами Зх. Європи.

Зпитання

1. Чи є країни в ЄС від яких Україна є залежною в поставках стратегічних видів товарів?
2. Які товари експортує Україна на європейський ринок?
3. Які з малих розвинутих держав Європи є найбільшими торговельними партнерами України?
4. Як проходить процес інтеграції ринків електроенергії та газу між Україною та ЄС?
5. Які основні перешкоди торговельних відносин України з країнами Європи?
6. З якими країнами Європи торговельне сальдо є додатнім?
7. Назвіть приклади культурного та науково-технічного співробітництва між Україною та розвинутими державами Європи.

Література

1. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: Історія і сучасність. 2. – Львів: Бескиди Біт, 2004. – 320 с.

2. Зовнішня політика України в умовах глобалізації 1991-2003: Анотована історична хроніка міжнародних відносин – К.: Генеза, 2004. – 616 с.
3. Безуглий В. В. Економічна та соціальна географія зарубіжних країн : навч. посібник / В. В. Безуглий. – Київ : Академія, 2007. – С. 689– 692.
4. Блій Г. де. Географія: світи, регіони, концепти / Г. де Блій, П. Муллер ; [пер. з англ. ; передм. та розділ “Україна” О. І. Шаблій]. – Київ : Либідь, 2004. – С. 676–688.
5. Гудзеляк І. Географія населення : навч. посібник / І. Гудзеляк. – 2-ге вид., переробл., доп. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 256 с.
6. Гудзеляк І. Політична географія: навч. посібник / І. Гудзеляк, І. Ванда. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 180 с.
7. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2019 році. Київ, 2020. 60 с.
8. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / Ф. Фукуяма; пер. з англ. Т. Цимбалі Р. Кортуну. – Київ : Наш формат, 2019.
9. Шаповал В. М. Державний лад країн світу : довідник / В. М. Шаповал. – Київ : Український центр правничих студій, 1999. – 320 с.
9. Шаблій О. І. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці] / О. Шаблій. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 814 с.
10. Доповідь про світовий розвиток 2021: конфлікти, безпека та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wdr2021.worldbank.org>.
11. Торгівельно-економічне співробітництво України та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/13589.htm
12. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Метельова Т. Європа на обрії: стан і перспективи співробітництва Україна–ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.viche.info/journal/1592/>

Тема 12. Міжнародні зв'язки України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону

Розвиток зовнішніх зв'язків України з країнами Азії впродовж періоду незалежності. Політичні відносини з державами Азії. Зовнішні економічні зв'язки України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону: основні кількісні і якісні параметри та оцінки. Географічна та товарна структура зовнішньої торгівлі з Азією. Найбільші торговельні партнери України в Азії. Співпраця України з державами Південно-Західної Азії. Співробітництво України з державами Південно-Східної Азії. Співпраця України Японією. Проблемні моменти в співробітництві України з державами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Перспективи та співпраці України з країнами Азії.

Семінарське заняття № 8

Зовнішньоторговельні операції України з країнами Азії

1. Тенденції динаміки зовнішніх зв'язків України з країнами Азії впродовж 1990-2000-х років.
2. Географічна та товарна структура зовнішньої торгівлі з Азією.
3. Співробітництво України з Китаєм та Індією.
4. Співпраця України з Туреччиною та державами Південно-Західної Азії.
5. Співробітництво України з державами Південно-Східної Азії.
6. Співпраця України Японією.
7. Перспективи та проблеми співпраці України з країнами Азії.

Запитання

1. Які країни Азійського регіону є найбільшими торговельними партнерами України?
2. Чому стабільно додатнім є зовнішньоторговельне сальдо України з Туреччиною?
3. Як змінились обсяги торгівлі України з Китаєм впродовж 1990-2000-х років?
4. Які держави з регіону Південно-Західної Азії є великими торговельними партнерами України?
5. Які пріоритетні групи товарів експортує Україна в Азію?

6. Проаналізуйте обсяги та динаміку інвестиційних операцій України з Азією? З яких країн в Україну надходять інвестиції і в які саме галузі?

Література

1. Дністрянський М. С. Геополітика : навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 436 с.
2. Книш М. Суспільна географія країн, що розвиваються: проблеми теорії, методології та методики. Львів: Вид-во ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 276 с.
3. Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. Колективна монографія. – Київ : Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2012. – С. 145–162.
4. Погорелова І. Сучасні україно-китайські відносини: історія становлення та розвитку // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2010. – №3-4. – с. 7-11.
5. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
6. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / Ф. Фукуяма; пер. з англ. Т. Цимбалі Р. Кортуну. – Київ : Наш формат, 2019. – 608 с.
7. Відносини України з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/13589.htm
8. Щодо перспектив розвитку зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами Азії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/Monitor/November/14.htm
9. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Тема 12. Зв'язки України з державами Америки

Тенденції інтенсифікації співробітництва України з державами Америки. Співробітництво України зі США. Співпраця України та Канади. Економічна співпраця України з державами Латинської Америки. Зв'язки України з країнами Карибського басейну.

Затитання

1. Які товари імпортуються з України у США?
2. Назвіть причини повільного наростання торговельних відносин України зі США та Канадою?
3. Чи можна вважати Латинську Америку стратегічним регіоном для поставок українських товарів?
4. В яких галузях головно співпрацюють Україна та країни Карибського басейну?
5. Наведіть приклад міжрегіонального співробітництва між Україною та Бразилією.
6. У яких промислових програмах Аргентини брала участь Україна?

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Українсько-американські відносини. Офіційний сайт МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/57804.htm
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Тема 13. Співробітництво України з державами Африки, Австралією та Океанією

Пріоритети співробітництва України з країнами Африки. Найбільші торговельні партнери України на африканському континенті. Співпраця

України з країнами Північної Африки. Зовнішньоекономічні відносини України та ПАР. Присутність України на торговельних ринках Центральної та Східної Африки. Можливості співпраці України та Австралії. Сучасна структура зовнішньої торгівлі України та Австралії. Українська діаспора в Австралії як важливий чинник співпраці. Україна та країни Океанії: варіанти співпраці.

Затитання

1. Назвіть основні принципи зовнішньої політики України щодо Африки та її політичні інтереси в цьому регіоні.
2. В яких сферах реалізуються спільні проекти України та африканських держав?
3. Яким чином співпрацює Україна з країнами Африки у військово-технічній сфері?
4. Які послуги експортує Україна на африканський ринок?
5. В яких галузях співпрацює Україна з Єгиптом?

Література

1. Погорєлова І. Сучасні україно-китайські відносини: історія становлення та розвитку // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2010. – №3-4. – с. 7-11.
2. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
4. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Семінарське заняття № 9

Зовнішні зв'язки України з країнами Америки, Африки, Австралією

1. Економічне та політичне співробітництво України зі США.
2. Економічна і політична співпраця України з Канадою.

3. Співробітництво України з країнами Латинської Америки.
4. Пріоритети співпраці України з африканськими державами.
5. Україна і Австралія: проблеми і перспективи співпраці.

Література

1. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
2. Українсько-американські відносини. Офіційний сайт МЗС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/57804.htm
3. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 716 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http : // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Тема 14. Співпраця України з міжнародними організаціями, валютно-фінансовими організаціями і ТНК

Етапи входження України в систему міжнародних організацій. Організаційна структура та завдання ООН. Україна в ООН. СОТ як глобальна економічна організація. Членство України в СОТ. Регіональні інтеграційні процеси та Україна. Співпраця України з ЄС та НАТО. Членство України в Раді Європи та ОБСЄ. Передумови утворення та завдання ГУАМ. Завдання і організаційна структура ОЧЕС. Участь України в ГУАМ, ОЧЕС. Етапи співпраці України з міжнародними валютно-фінансовими структурами. Україна та МВФ: механізм взаємодії. Співпраця України зі Світовим банком. Україна та СБРР та ЄБРР.

Семінарське заняття №10

Україна в міжнародних організаціях

1. Участь України в ООН.
2. Співробітництво України з ЄС.
3. Проблеми інтеграції України до НАТО.
4. Україна в ОБСЄ та Раді Європи.

5. Етапи входження та діяльність України в СОТ.
6. Співробітництво в рамках ГУАМ та ОЧЕС.
7. Механізм та цілі діяльності МВФ. Співпраця України з МВФ.
8. Співробітництво України зі Світовим банком.
9. Україна та СБРР, ЄБРР.
10. Проблеми участі України у міжнародних валютно-фінансових операціях.

Затитання

1. Коли Україна стала учасником ООН? Назвіть роки її участі членства в організаційних структурах ООН – Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї.
2. В яких миротворчих операціях ООН брала участь Україна?
3. Які напрямки співробітництва України та МАГАТЕ?
4. Які можливості відкрило для України членство в СОТ?
5. В яких регіональних організаціях бере участь Україна?
6. Яка мета утворення ГУАМ?
7. Назвіть основні етапи співпраці України та ЄС.
8. Назвіть організаційні структури МВФ.
9. Які цілі утворення МВФ?
10. Якою квотою володіє Україна в МВФ?
11. В яких цілях використовуються Україною кредити МВФ та Світового банку?
12. Які умови ставить фінансова організація перед державою в разі збільшення траншу?

Література

1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. – К: КНЕУ, 2003. – 948 с.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000)/ Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губернський. – К. Либідь, 2001. – 624 с.
3. Міжнародні організації: навчальний посібник // за ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.

4. Сліпецька Ю. М. Від Європи держав – до Європи регіонів: трансформація ідеї державного суверенітету // Грани, 2015. №12 (1). С. 69–73.
5. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство: кол. монографія / За ред. І. М. Посохова, П. Г. Перерви, О. Д. Матросова, В. Г. Дюжева, В. О. Матросової. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – 450 с.
6. Циганкова Т. М. Міжнародні організації. – Навч. Посібник. – К., 1998. – 124 с.
7. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко. – К, 2002. – 470 с.
8. Голуб Н. В. Україна та міжнародні організації: Інформаційно-довідкове видання. – К, 2003. – 182 с.
9. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: інтеграційні перспективи України. – К, 2004. – 88 с.
10. Міжнародні організації: навчальний посібник // за ред.. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.

Тема 7. Змістовий аспект і компетентісний потенціал тем з географії міжнародних зв'язків в шкільному курсі (2 год)

Географія міжнародних зв'язків України в шкільному курсі: аналіз навчальних програм та підручників. Теми “Україна в геополітичному вимірі” і “Україна в системі глобальних економічних відносин” згідно навчальної програми з географії для 10-11 класів. Доповнення змістового блоку та методичних аспектів вивчення проблематики в шкільному курсі. Рекомендації щодо вдосконалення змісту тем з географії міжнародних зв'язків для 9-11 класів.

У 9 класі учні отримали знання про зовнішню торгівлю як вид послуг, форми, показники зовнішньої торгівлі, обсяги та структуру експорту й імпорту товарів та послуг України, чинники концентрації роздрібною торгівлі в населених пунктах, регіонах, основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків, діяльність СОТ та регіональних зон вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN та ін.).

Вивчення цієї теми передбачає формування громадянської відповідальності, підприємливості та фінансової грамотності. При цьому, інформація щодо України подається в загальносвітовому контексті, відтак для отримання належних знань про зовнішньоекономічні відносини України потрібно пропонувати учням різні види проектної роботи, домашні завдання з акцентом саме на аналізі зовнішньої торгівлі України та її регіонів. Міжнародні зв'язки України вивчаються надалі в 10 класі в розділі VI Україна в міжнародному просторі (тема 1 “Україна в геополітичному вимірі” і тема 2 “Україна в системі глобальних економічних відносин”) обсягом 4 години, а також в 11 класі у блоці тем IV “Суспільна географія України”, а саме – в темі 3-ій “Економіка України в міжнародному поділі праці” обсягом 6 годин. Курс географії в 10 класі «Географія: регіони та країни» спрямований на формування в учнів знань про особливості населення й просторової організації господарської діяльності у регіонах світу та окремих країнах, умінь орієнтуватися у світових і регіональних соціально-економічних, суспільно-політичних, екологічних процесах Курс географії в 11 класі «Географічний простір Землі» розкриває сутність географічної науки в цілому; інтегрує знання про природу, людину і господарську діяльність; формує в учнів чіткі уявлення про основні закономірності будови і розвитку географічної оболонки та загальні суспільно-географічні закономірності світу з метою забезпечення сталого розвитку. Таким чином в змістовому блоці тем для 10 класу передбачено міжнародних політичних відносин України, зовнішньоторговельні зв'язки, інвестиційні операції діяльність ТНК в Україні, а також особливості євроатлантичної інтеграції. В 11 класі ця тематика має продовження, адже тема 3-я розділу IV розкриває конкурентні переваги України на світових ринках сільськогосподарської продукції, рудної сировини і металів; сучасні тенденції та регіональні відмінності розвитку різних галузей господарства та їх експортні можливості; місце України в глобальних ланцюгах доданої вартості виробництва та реалізації електронної продукції; місце України на світовому ринку інвестицій і запозичень; транснаціональні фінансові корпорації (банки, фінансові компанії) в Україні; сучасні форми просторової організації

виробництва товарів і послуг в Україні. Також програмою передбачені такі дослідницькі проекти по цих питаннях: 1. Давальницька сировина у швейній індустрії України: позитивні й негативні аспекти для виробників і споживачів. 2. Офшорна розробка програмного забезпечення в Україні: основні центри, компанії. 3. Реалізація планів сталого (збалансованого) розвитку в різних країнах: успіхи і прорахунки

Література

1. Безуглий Географія (рівень стандарту): підр. для 10 класу закл. Заг. сер. Освіти. Київ: Генеза, 2018. 198 с.
2. Географія 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. Вилучено з: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
3. Гільберг Т.Б., Савчук І. Г., Совенко В. В. Географія 10 клас (рівень стандарту): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. 2018. 240 с.
4. Дністрянський М., Байцар А., Бродська Х. Українознавча тематика в шкільній географії: методологічні основи вивчення // «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка»). Випуск № 8(22) 2023 С. 187-195.
5. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с.
6. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту): підр. Для 11 класу закл. Заг. Серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2019. 176 с.
7. Лаврук М.М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів: Навчальний посібник. Переробл. і доповн. Львів: 2022. 132 с.
8. Населення України, 2021: демографічний щорічник. Держкомстат. 2022. 186 с.

Тема 8. Методичні особливості навчання географії міжнародних зв'язків України в школі

Методи навчання географії міжнародних зв'язків України. Педагогічні методики і технології для ефективного вивчення проблематики. Дидактичні вимоги щодо ефективного застосування різних методів.

Література

1. Гільберг Т.Б., Савчук І. Г., Совенко В. В. Географія 10 клас (рівень стандарту): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. 2018. 240 с.
2. Дністрянський М., Байцар А., Бродська Х. Українознавча тематика в шкільній географії: методологічні основи вивчення // «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка»). Випуск № 8(22) 2023 С. 187-195.
3. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. Вилучено з:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
4. Географія: підручник для 8 класу з погл. вивч. географії закл. заг. сер. освіти / Валерій Пестушко, Ганна Уварова, Андрій Довгань. Київ: Генеза, 2021. 304 с
5. Гільберг Т.Б., Паламарчук Л. Б., Совенко В. В. Географія 8 клас. Підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ: Грамота. 2021. 270 с.
6. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту): підр. Для 11 класу закл. Заг. Серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2019. 176 с.
7. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки.— К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.— 56 с.

Практична робота № 7

Вивчення змістового компоненту теми “Географія міжнародних зв'язків України” шкільного курсу географії

Завдання 1. Ознайомтесь з навчальною програмою з географії та зверніть увагу на теми, які стосуються проблематики міжнародних зв'язків України. В якому класі і скільки годин учні вивчають ці теми? Заповніть таблицю, зазначивши очікувані результати навчання та наскрізні змістові лінії кожної з таких тем.

Тематика міжнародних зв'язків України в шкільному курсі географії

Шкільний курс	Тема, зміст навчального матеріалу	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності	Наскрізні змістові лінії
Україна і світове господарство (9 кл.)			
Географічний простір Землі (11 кл.)			

Завдання 2. Проаналізуйте наявність / відсутність у навчальній програмі практичних робіт з теми дослідження, зазначивши конкретні компетентності, які набувають учні у процесі їхнього виконання. Зробіть пропозиції щодо можливого удосконалення змісту практичних робіт.

Завдання 3. Виконайте аналіз одного із шкільних підручників (за власним вибором) на предмет висвітлення теми, вказавши його сильні сторони, слабкі сторони, можливості для повного засвоєння матеріалу. Визначіть повноту висвітлення досліджуваної теми у шкільному курсі географії з огляду на знання, здобуті у процесі вивчення університетських курсів. Які питання теми варто доповнити у шкільному курсі / зняти та чому?

Джерела

1. Безуглий В. Географія (рівень стандарту): підр. для 10 класу закл. Заг. сер. Освіти. Київ: Генеза, 2018. 198 с.
2. Географія 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>

3. Гільберг Т.Б., Савчук І. Г., Совенко В. В. Географія 10 клас (рівень стандарту): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. 2018. 240 с.
4. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с.
5. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту): підр. Для 11 класу закл. Заг. Серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2019. 176 с.
6. Лаврук М.М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів: Навчальний посібник. Переробл. і доповн. Львів: 2022. 132 с.
7. Населення України, 2021: демографічний щорічник. Держкомстат. 2022. 186 с.

Практична робота № 8

Складання конструктору уроку на демографічну тему з використанням інтерактивних методів та інноваційних технологій

1. Складіть конспект уроку на демографічну тематику, передбачену навчальною програмою з географії для учнів 8 або 11 класу. Доповніть матеріал, який пропонується навчальними планами і програмами, а також підручниками актуальною і важливою інформацією про закономірності, чинники або особливості сучасної демографічної ситуації з огляду на прослухані лекційні матеріали та попередньо опрацьовані практичні завдання. Надайте пропозиції щодо методики вивчення досліджуваної теми (урочна / позаурочна робота, очне і дистанційне навчання, типи уроків, класичні і новітні методи навчання (інформаційні технології, аудіовізуальні методи, STEM-проекти тощо).
2. За сучасними вимогами складіть бібліографію друкованих та електронних навчальних, навчально-методичних, навчально-довідкових джерел із досліджуваної теми.

Література

1. Безуглий В. Географія (рівень стандарту): підр. для 10 класу закл. Заг. сер. Освіти. Київ: Генеза, 2018. 198 с.
2. Географія 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. Вилучено з: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
3. Гільберг Т.Б., Савчук І. Г., Совенко В. В. Географія 10 клас (рівень стандарту): підручник для закладів загальної середньої освіти. Київ. 2018. 240 с.
4. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с.
5. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту): підр. Для 11 класу закл. Заг. Серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2019. 176 с.
6. Лаврук М.М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів: Навчальний посібник. Переробл. і доповн. Львів: 2022. 132 с.

Навчальний проект

Студенти виконують індивідуальне завдання, яке передбачає аналіз міждержавного співробітництва України з будь-якою країною світу (на вибір) за таким планом:

- 1) просторові економіко-географічні відношення (взаємоположення) України та країни А;
- 2) передумови та обсяги співробітництва України та країни А;
- 3) міждержавні торговельні операції товарами і послугами;
- 4) інвестиції України в країну А та з країни А в економіку України;
- 5) проблемні аспекти міждержавного співробітництва;
- 6) перспективи та рекомендації щодо збалансування міждержавних відносин.

Тестові завдання (приклад тесту)

1. *Положення України в глобальній системі охарактеризувати такими рисами значна віддаленість від основних світових центрів – США та Японії*

буферна територія між ЄС та Росією
положення в поясі політичного напруження і збройних конфліктів+положення
в поясі найвищого політичного і економічного розвитку
близькість до країн третього світу

2. Пріоритені напрямки свівробітництва України та країн Центральної Америки це

медико-фармацевтична промисловість, цивільна авіація, машинобудування, енергетика
металургія, ПЕК, транспортні перевезення
цивільна авіація, енергетика, ПЕК
медико-фармацевтична промисловість, цукрова промисловість, кольорова металургія
хімічна промисловість, будівництво, енергетика

3. Вкажіть сфери, в яких найбільше співпрацюють Україна та держави Американського регіону

Куба
Мексика
Бразилія
США
медико-фармацевтична промисловість, цивільна авіація, машинобудування, енергетика
літакобудування, сільськогосподарське машинобудування, важке енергетичне машинобудування, телекомунікації й аерокосмічну промисловість
електротехнічне обладнання, ракетноносії, науково-технічна і гуманітарна сфери

4. Зовнішньоторгівельне сальдо України є активним з країнами ЄС

Грецією, Італією, Кіпром, Угорщиною
Італією, ФРН, Францією, Румунією
Кіпром, Грецією, Угорщиною, Польщею
Грецією, ФРН, Італією, Великобританією

5. Наслідком якого процесу є міжнародна економічна інтеграція

Розвиток міжнародної торгівлі
Утворення ТНК
Міжнародний поділ праці
Утворення політичних угруповань
Науково-технічна революція

6. Назвіть форми міжнародних інтеграційних угруповань

Зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, зона преференційної торгівлі
Міжнародний ринок, митний союз, спільний ринок, політичний союз
Світовий ринок, зона вільної торгівлі, валютний союз, політичний союз

Спільний ринок, міжнародний ринок, митний союз, зона вільної торгівлі, економічний союз

7. *Визначте міжнародні організації регіонального типу*
АСЕАН, ЄС, НАФТА, ОАЄ, СНД
ОЕСР, ЄС, АСЕАН, ЮНКТАД, СНД
ЄАВТ, ЄС, НАФТА, СНД, АСЕАН
ЄС, ЮНІДО, СНД, НАФТА, АТЕС

8. *Україна є членом міжнародних організацій*
СНД, НАТО, ЄС, СОТ
ЧАЕС, МВФ, СОТ, ГУАМ
ОЧЕС, СОТ, НАТО, МВФ
ГУАМ, СОТ, СНД, ЄСП

8. *Головними завданнями участі України в міжнародних організаціях є*
інтенсифікація зовнішньоторгівельних зв'язків
участь в військових операціях
вирішення спільних екологічних, соціально-економічних проблем
прикордонних територій
вирішення власних політичних проблем
формування системи транспортних коридорів

9. *Кредити, одержані Україні від МВФ спрямовані у таких напрямках*
Економічну трансформацію в державі
Погашення внутрішнього боргу уряду
У виробництво
Введення в обіг грошової маси
Фінансування інноваційних, науково-технічних, екологічних проектів

10. *Метою створення Чорноморського економічного співтовариства є*
Співробітництво країн в промисловості, торгівлі, туризмі
Екологічні проекти в рамках чорноморського басейну
Спільне використання шельфу Чорного моря з промисловою ціллю
Вільний перетин цивільними і військовими кораблями територіальних вод
країн-членів організації
Політична співпраця

11. *Вищим органом ООН є*
Генеральна Асамблея
Рада Безпеки
Секретаріат
ЕКОСОР

12. *Розташуйте міжнародні організації за часом входження до їх структур України*

ООН
СНД
ОЧЕС
МВФ
СОТ
НАТО

13. В якому році Україна стала членом Ради Європи

1990

2005

1995

2004

2008

не є членом цієї організації

14. Виберіть принципи, які декларує СОТ

торгівля без дискримінації

відсутність митних обмежень

захист через тарифи

розширений доступ до ринків

15. Визначте серед цілей МВФ головну мету

спостереження за станом міжнародної валютної системи

підтримка загальної системи розрахунків

сприяння стабільності обмінних курсів валют

надання кредитів

16. У якій з наведених організацій системи ООН головною метою є охорона довкілля

ЮНКТАД

ЮНЕСКО

ЮНЕП

ЮНІСЕФ

